

De kloka medborgarna i Nattavaara – som inte röstar i EU-valet

av Bengt-Åke Wennberg

Alla vi människor uttalar oss och handlar efter förutfattade meningar. Dessa grundar sig i vår önskan om social tillhörighet. Att tro att de kan elimineras och att vi skulle kunna se världen "objektivt" och likadant är lika dumt som att tro att stenar kan flyga. Därför behöver vi etablera välgrundade samtal genom vilka vissa påståenden kan göras mer trovärdiga än andra

Jag fick en mail från en vän. Hon var upprörd över många saker. Hon hade läst om livsmedelsjätten Monsantos metoder för att sprida genmanipulerade fröer vilket enligt sagesmännen bidrog till en allt mindre livsduglig värld. Grödorna skulle enligt reklamen motverka en hungerkatastrof men skyndade istället på den.

Flera rika och mäktiga personer och grupper, som exempelvis Bill Gates Foundation, sades backa upp Monsantos. Argumentationen påstods vara förvriden och missledande. Min väns tema var "makt och hot". Monsantos fick gehör för sina förslag genom att hota med risker och faror.

Liknande hot har spridits om allt möjligt - exempelvis klimatlarmen. Också dessa beskrivs som lögnar som gynnar vissa intressen. Vi vet också att rädslan för epidemier har resulterat i massinköp av vaccin etc. Vem gynnas av alla dessa alarmistiska dystopier? Är de korrekta? Behöver vi bry oss?

En tanke som omedelbart dyker upp är att vi borde vara mer källkritiska. Men hur skulle det kunna gå till? Möjligheten för mig som medborgare att

avgöra vad som är sant och osant när det gäller genmanipulerat utsäde är närmast noll. Möjligheten att avgöra om de personer och grupper som man ger makten åt är schyssta eller korrupta är också närmast noll. Även den mest schyssta maktbävare kan ju dessutom drivas av fördomar och förledas av tvivelaktiga intressen som vi inte kan känna till.

Även om vi tror alla de agerande om gott, så är därför ändå risken stor att den beskrivning som min vän funnit skulle kunna vara sann. Vad som skiljer den ena före den andra är hur välgrundade vi tycker att de är. Tar de hänsyn till alla faktorer. Bygger de på relevanta fakta och rimliga antaganden?

Detta kan vi inte avgöra på egen hand. Helt enkelt därför att de flesta frågor som behöver hanteras är så komplexa att det är närmast omöjligt för oss som enskilda medborgare att förstå hur allt hänger ihop. Därför måste vi mötas i välgrundade samtal för att stöta och blöta och med hjälp av varandra ta ställning till vad man ser som mest trovärdigt och möjligt att åstadkomma.

De slutliga svaren är dessutom inte av karaktären att det går att rösta om dem. Även om 99% tycker "si" så kan 1% som tycker "så" ha rätt. Det är rimligt att tro att de flesta frågor som förs fram till politiska majoritetsbeslut är av samma karaktär. Det kan inte vara makten, pengarna, majoriteten, ideologin eller prestige som skall bestämma det "rätta" alternativet eftersom något sådant inte finns. Det handlar om vilken framtid vi alla är beredda att ställa upp på, givet alla de omständigheter som finns.

Det alternativ vi vill komma fram till, med alla dess nackdelar och fördelar, måste ödmjukt tänkas fram av oss alla tillsammans med människor med djupa kunskaper på området. Detta är den äkta demokratin. Men vi ser att det inte går till så i dag. Och då kan man bli misstänksam. Då är det inte konstigt att konspirationsteorierna får luft under vingarna. Särskilt inte som de olika lösningarna "säljs" under hot. Det vill säga med berättelser om allt hemskt som kan hända om man inte väljer just dem.

Så hamnar vi då i [Nattavaara där bara 20% röstar i EU-valet](#). En av de intervjuade säger mycket riktigt att han inte har möjlighet att sätta sig in i frågorna. Varför skall han då rösta? Vän av ordning kan då säga att han skall göra det för att bevara ett system genom vilket vi som medborgare kan få inflytande. Men så är ju inte systemet byggt. Genom att rösta bevarar vi kanske ett tokigt system och skyddar de som missbrukar det. Eller?

Möjligheten för en person i Nattavaara att få inflytande på EU-nivå är minimalt. Det är en lång kedja som skall fungera allt från den person man

väljer via olika intressegrupperingar, parlamentet och till slut EU-kommissionen. Vi vet också att hela denna beslutsgång kantas av en mängd maktgrupper som värnar om sina intressen.

Dessa intressen behöver inte misstänkliggöras. Var och en, och var för sig, kan ha "goda" motiv för vad man gör. Men spåren förskräcker. Vad som är klokt i den enes huvud är inte det i den andres. Demokratin lever på lögnen att vi, som enskilda människor, skulle kunna välja de kloka och insiktsfulla beslutsfattarna framför de destruktiva. Detta är ett mycket tveksamt antagande. Dagens demokrati förutsätter förekomsten av en högre "god" auktoritet som inte finns och aldrig kommer att kunna finnas.

Jag hävdar att det är kravet att vi skall [välja mellan olika auktoriteter](#), för att de skall få makt genom vårt val, som blir destruktivt. Det kan röra sig om politisk makt via röster eller ekonomisk makt genom att vi köper deras varor. Ett sådant system leder till att argumentationen från de som skall "väljas" omformas. Den framställs i en form som syftar till att vi skall rösta på det ena eller andra eller köpa det ena eller andra. Den framställs inte i en form som gör oss klokare. Det demokratiska budskapet förfalskas.

Det finns en annan väg och andra framställningsformer. Först om vi kan lita på att alla som uttalar sig i en fråga är så autentiska och så äkta som de kan vara, så får vi det material vi behöver för att ta ställning. Utan sådana utsagor är vi förlorade. Men sådana utsagor om EU-valets frågor finns inte i dag. Det som sägs är troligen tillrättalagt för speciella syften. Det har passerat reklambyråernas och massmedias filter. Det är inte ett bidrag till ett demokratiskt samtal. Kanske är det därför som vi måste hålla just de mest engagerade förespråkarna för en viss riktning lite på avstånd.

De kan bli marionetter i andras händer och kan komma att verka för syften som inte behöver vara deras egna. Deras engagemang kan ha gjort dem blinda. De som egentligen styr, arbetar bakom kulisserna. De har gjort till sitt yrke att få oss andra att... Därmed blir det demokratiska samtalet perverterat. Då är det inte konstigt om konspirationsteorierna frodas.

Kanske är det denna åsikt man i Nattavaara indirekt uttrycker när man inte röstar. Jag tvekar också att rösta, men menar samtidigt att röstskolk inte löser problemet. Mitt dilemma är att man genom röstandet bekräftar systemet och ger legitimitet åt dem, som låter sig väljas, att agera i mitt namn. Och vilka intressen "bakom kulisserna" kommer jag då att riskera att stödja? Var och på vilket sätt kan jag få svar på det?

Väljandet av makthavare är för mig inte huvudsyftet med demokratin. Huvudsyftet för mig är den demokratiska dialogen, genom vilken vi medborgare ges möjlighet att förstå och ställa upp på vad vi medverkar i för samhälle och vilken framtid vi kan tänka oss.

Mitt dilemma uppstår därför när eliten och politiken väljer en framställningsform där vi skall övertalas om att någon viss lösning är bättre än någon annan – snarare än att vi skall bli klokare och förstå sammanhangen bättre. Debattörerna använder också oftast en framställningsform där vi förväntas välja våra företrädare utifrån att de lyckas framställa "de andra" som okunniga och ohederliga skojare vilket är kränkande för dem båda.

Sett i detta perspektiv förstår jag [framväxten av frustration](#), våld och ilska i dagens samhälle. Jag förstår därmed också den oro och vanmakt som ligger bakom att skräckskildringarna sprids på våra sociala medier.

Hur yttrar sig fenomenet PK i din närhet. Hur skulle samtal som kan bryta denna tendens och bli utforskande och välgrundade skilja sig från de du är med om att föra i dag.

Referenser

<http://www.svt.se/nyheter/regionalt/nordnytt/fa-rostar-i-nattavaara>

https://menvart.se/Filerpdf/2014-bloggar/kontrafaktiska_analyser.pdf

https://menvart.se/Filerpdf/2014-bloggar/dagens_frustration.pdf

<http://www.bengtharry.me/?p=2218>